

Kobány Mihály:
**MENNIYBEN HASZNÁLHATÓ A DR. KISS ÁRON, PÉTERFY SÁNDOR,
PÓSA LAJOS ÉS TIHANYI ÁGOST ÁLTAL SZERKESZTETT VERSESKÖNYV
ÓVODÁINKBAN! ***

Ennek a műnek értékét, becsét, használhatóságát egyes lapjaink annyira felmagsztalták már, hogy az erőnek-erejével megteremteni szándékolt közvélemény helyes útra terelése szempontjából kénytelenek vagyunk a könyv verseiről elejétől végéig megemlékezni. Ígérjük, hogy tárgyilagosak maradunk, s befolyásoltatni magunkat semmi irányban nem engedjük. Ami benne jó, attól nem vonjuk meg elismerésünket, ami pedig nézetünk szerint benne rossz, azt a szerzők ismert nevei dacára sem fogjuk használatra ajánlani.

Szerzők igen szép és nemes feladatot tűztek maguk elé, mikor gyűjteményükkel a kisdednevelés teréről a hivatlan kontárokat akarták száműzni. Ehhez a törekvéshez mi is szívesen járulunk, mert mi is azt akarjuk, hogy óvodában használt verseink formailag és nyelvileg, nemkülönben tartalmilag is olyanok legyenek, melyek a gyermekeink felfogásának és kedélyvilágának megfelelnek. Ily verseknél azonban okvetlen megkívántatik, hogy rövidek, egyszerűek és könnyen érthetők legyenek, tehát sem oly hosszadalmasnak, sem szövevényes, vagy szóvirányos szövegűnek nem szabad lenni, melyet a gyermek korlátolt tehetsége felfogni vagy megérteni képes nem volna.

Az előttünk levő *Verseskönyv* méltatásánál szorososan ezen elvek szerint fogunk eljárni. Hogy pedig bírálatunknál se elfogultsággal, se részrehajlással minket senki ne vádolhasson, sorban fogjuk a verseket méltatni s használhatóságukat felemlíteni.

Az első fejezetbe imádságok volnának sorozva, azonban átolvasva a verseket, látni fogjuk, hogy csak a két reggeli, két estéli és „*A Szülőkért*” írottak jöhetnek imaszámba, ellenben a „*Mit dalolsz te kis madár?*” című csinos párbeszéd, – az „*Imádkozzál*”, továbbá a „*Szól a harang a templomba*” csak olyan közönséges verseknek járja, amelyeket még óvodai használatra sem tartunk alkalmasoknak. – A „*Mit dalolsz te kismadár?*” párbeszédnek igen hasznos és tanulságos, csak a második versszak harmadik sorában *a szívedet* helyett *jó anyádat* kell használni, miáltal a vers a kis gyermekre is jobban megérthetővé válik.

Elhagyandónak véljük a következő vers egész második versszakát:

Jó Istenem felébredtem,
Te örködtél én felettem,
Köszönöm, hogy megtartottál,
Hogy felettem virrasztottál.

Óvj meg ma is szent kezeddél!
Szent kezedből ne eressz el!
Vedd oda mind, aki szeret,
Óh, hallgasd meg kérésemet!

Ebből látható, hogy míg a vers első szaka egyszerű és világos s azért használható is, a második versszaka a kis gyermek által éppenséggel fel nem fogható; s így használatba se vehető.

Az „*Én Istenem! Jó Istenem!*” /az „*Este*” c. vers – K. M. J./ egészen jó, csak a folyékony kedvéért tanácsos a második versszak harmadik sorának első szavát, a „*Mikor*” szót „*Hogyha*” kifejezéssel felcserélni.

„*A szülőkért*” eleje jó, de az utolsó két sora nagyon döcögős, mit tán így lehetne némileg kijavítani:

És majd jóságodra
Méltóvá legyenek.

A köszöntőknél /mind *Pósától* – K. M. J./ az apa születésnapjára írott így volna átalakítható:

Kedves jó apácska
Tudod-e, mi van ma?
Örömnap, ünnepnap:
Születésed napja.
Hogy ezt sokszor megérd,
A jó Isten adja!

Elvont értelmük, s a kis gyermeknél érthetlen szóvirányosságuk miatt egészen használhatatlanok az anya születésnapjára, nagypapa születésnapjára, nagymama születésnapjára, bácsi nevenapjára, néni nevenapjára, és néni születésnapjára írt versek; – a nagypapa és nagymama nevenapjára szánt két versnek első versszakát véljük elhagyandónak, mi annál inkább lehetővé válik, mert kis gyermekeknél a második versszak 4-4 sora is igen elegendő a jókívánság kifejezésére.

A ház és család osztályában „*Az édes apám háza*” vers óvodai gyermekeknek haszon és értelem nélküli.

„*Mit beszél az óra?*” Jó és tanulságos, hozzá könnyed, éppen óvodába való.

Fali óra. Okos megvilágítás mellett használható.

A tiszta gyermek. Gyöngyharmat fürdője, meg sugaras mezője miatt nem használható.

Búvócska. Az első versszak elhagyásával csinos vers lenne, ha a végét megérthetővé tehetnők, ez azonban nagyon bajos.

Reggel. Fürdéskor. Tapsi, tapsi. Használhatatlanok.

Mocskos Pali. Érdekes és tanulságos.

Gyuri, ülj a térdemre. Co fel. Boldog anya. Hopsza baba, hopsza!: nem jók.

Áll a baba, áll. Jár a baba, jár. Használhatók.

A kis pipi. Csitító. Nem óvodába való.

Rózsát szedett. Legkedvesebb. Samu. Gyí, te lovam. Egy-kettő. Mit főztem én?: jók, ellenben a *Fecskefiók* és *Palika* részint nagy terjedelmük, részint, mert nagyon sok gondolatot fűznek össze, annál kevésbé ajánlhatók, mert különös érdekesség nincs bennük.

Briü, briü, briü. Olvasmányok nagyobbak részére érdekes, óvodába azonban nem való.

A bácsi skatulyái. Cirmos cica dorombol. Beteg a kis Eszti. Évike. Cica – Katica. Sicc, te cica. Hurka história. Hopp, cicuskám. mind használhatók; ellenben a *Kis kutyuskám. Mi van nekem, mi van? Csip, csip, csip.* nem jók.

Tyúk. Kácsa. jók.

Iluska libái. Öt hosszú verse nem teszi használhatóvá. *Rózi galambjai. Gyűjtik a csordákat. Falusi reggel. A rab madár. A rab madár dala. Gólya. Malac.* Csak olvasmánynak való.

Mit hozott a postás? Karácsonyfa. Mese...:Megjárják.

Rossz a buba. Kár, hogy a csinos és érdekes verset nagy terjedelme használhatatlanná teszi.

Este van már, este. Lefekvéskor. Aranykertben. Bölcsődal. Jó éjszakát. Bubuja, babácska! Beli baba... Mind oly terjedelmesek, hogy használhatóságuk már csak ezért is ki van zárva.

Virágoskert. Multság. Kis Rózsika. Kis kertemben. Liliomszál. Hogyha látom. Diófa. Az öreg diófa. Akácfa virága. Cseresnye. Kis kacsa fürdik. Böske. Kiszáradt diófa. Fogtam én egy cinkét: csak olvasmánynak valók.

Használhatók: *A kis méh. A csiga. Csigacsalogató.*

Jucika, nyuszika. Lepkehívogató. Mit beszél a béka? bátran kimaradhattak volna a gyűjteményből.

A verses mondókákból csak a három utolsónak van óvodákban értéke /mindhárom népköltés – K. M. J./

A játékok osztályában találtunk összesen 29 verset, szorosán vett játékot azonban egyet sem, mi az embert önkéntelen is arra a meggyőződésre vezeti, hogy szerzők az igazi gyermekjátékok kellékeire egyáltalán nem voltak tekintettel.

Mint versek különben általában kedvesek, csakhogy óvodai használatra csupán tíz darab alkalmas, és pedig. *Gyí, te karszék, az asztalhoz! Vitéz Feri. A bátor katona. A kis honfi. Induló. Gyí, te csillag. Gyí, te kedves kis csacsikám. Gyere pajtás katonának. A kis muzsikások. Bábutemetés.* A többi hosszadalmas volta, vagy szövegének érthetlensége, nehézsége vagy pedig érdektelensége miatt nem használható.

Az időszakokhoz tizennyolc verset találtunk beosztva. Szövegük kedvessége, rövidsége, érdekessége és megérhetősége folytán ajánlhatók a következők: *A verebek esti dala. Az „Itt van a szép kikelet”-ből a második versszak. Virág nyílik. Tavaszkor. Nyárban. Villás farkú fecskék. Fecskemadárt tudakozom. A jószívű leány. Hull a hó. Kukurikú;* tehát kilenc, míg a másik kilenc céltudatosan nem használható.

Erdő-mező alatt tizenkilenc verset találunk. Használhatók: *Virág a virágok közt. Piroska a mezőn. A fürjecske dala. Négy kis leány. A réten. Az erdőben. Mókuska. Erdőben van egy fa. Ki tud jobban futni? Szomorú kis pacsirta. A rigó. Madár csalogató.*

Mesterségek-nél van huszonnégy vers. Használhatók: a *Kocsis. A kis kertész. Fát vágók. Hajós. A kis postás.* Az egésznek csakis ötödrésze.

*Párbeszéd*ek van kilenc, mikből csak hármat nem találunk használhatónak és pedig: az „*Adsza, komám vékát*”. **Hová lett a korpa?** és a **Tréfa** cím alattiakat.

Az *állathangok* alattiak ilyen alakban óvodákban nem használhatók.

Ezekben a Verseskönyv használhatóságát iparkodtam minden szenvedély és részrehajlás nélkül kimutatni. Hátra van még beszámolni a könyv számszerű tartalmáról, s a költemények szerzőiről.

Van a könyvben vers:

<i>Imádság címén</i> (Mind Pósától)	6
<i>Köszöntők címén</i> (Mind Pósától)	11
<i>Ház, család címén</i> (Ebből Pósától 51)	59
<i>Kert címén</i> (Ebből Pósától 15)	22
<i>Verses mondókák</i> (Ebből Pósától 1)	13
<i>Játékok</i> (Ebből Pósától 25)	29
<i>Időszakok</i> (Ebből Pósától 17)	18
<i>Erdő-mező</i> (Ebből Pósától 16)	19
<i>Mesterségek</i> (Ebből Pósától 15)	24
<i>Párbeszéd</i> (Ebből Pósától 7)	9
<hr/>	
Összes költemények száma**	210
Ebből magára Pósára esik	164
Népköltészetre	36

Amely szembeszökő aránytalanság adja magyarázatát annak az egyhangúságnak, mely a könyvön elejétől végig vonul, és amely általában Pósa szép költészete dacára sem válik a műnek előnyére.

In: Kisdednevelés, 1894. november 1. – Omikron néven.

* *Kobány Mihály* (1844 -1924), gyermekpedagógus, kiseddóvó-intézeti vezető, inkább csak a saját tapasztalataira szorítkozó szellemes, de nem mindig elmélyült szakíró, több játék-és gyermekverskötet szerzője, 1878-ban rövid ideig a *Kiseddnevelés* szerkesztője; egyebek mellett *Omikron* néven is publikált. Az 1894-ben *Láng Mihály: A kiseddnevelés jelene* c. írása nyomán kibontakozott heves vitában a Láng által leginkább támadott *Dömötör Géza* pártján volt. (A vita lényegét tekintve nem Pósa költészetéről folyt, hanem módszertani kérdésekről; átfogó ismertetésére itt nincs módom. Akit részletesen érdekel, forduljon a *Kiseddnevelés* 1893-as és 1894-es számaihoz, vagy *Peres Sándor: A kiseddnevelés huszonöt évfolyama, 1870-1896 – Egy lap a hazai pedagógiai irodalom történetéből* c. munkájához.) A kötettel kapcsolatban megfogalmazott észrevételei jórészt helytállóak, kritikája mégsem tekinthető egészen elfogulatlanak, ugyanis a fent említett vitában érintett több kortársa (pl. *Láng Mihály, Molnár Mária* és *Peres Sándor*) Pósa verseinek az óvodai foglalkozások során alkalmazható körét-, mértékét-, valamint azoknak a magyar néplélekre gyakorolt hatását illetően is a „Dömötör-pártiak” nézeteitől eltérő állásponton volt. Ettől függetlenül Kobány tanulmányával nagy szolgálatot tett. Peres Sándor 1898-ban keletkezett, fentebb hivatkozott munkájában a következőket írja: *„Nem érdektelen még megemlítenünk, hogy 1894-ben Kobány Mihály ismertetve Pósa Lajos verseit, a többek közt úgy találja, hogy az ismeretes „Szól a harang a templomba / Mennek a kis lányok sorba / Egy-egy virág a kezökben / És imádság a szívükben” olyan közönséges vers, amit óvodai használatra nem tart alkalmasnak. A reggeli imának „Én Istenem, felébredtem” második szakaszát: „Óvj meg ma is szent kezdeddel! / Szent kezdedből ne eressz el! / Vedd oda mind, aki szeret / Oh, hallgasd meg kérésemet” mellőzi, mint olyat, amit a gyermek éppenséggel fel nem foghat. – Azt hiszem, haladás az a tény, hogy 1895 óta lapunk (saját verseimről nem szólva) már csak olyan verseket közöl, amelyek a gyermek életköréből, kedély-és gondolatvilágából merítve, a képzeletet foglalkoztatják, érzelmekre hatnak, igazi költői alkotások s rövidek és fülbe másznak, szívet nyitnak, gyönyörködtetnek; – és az sem hiba, hogy azt a Pósa-féle két költeményt sok mással együtt igazgyöngyként becsülik és alkalmazzák óvodáink. – A dallamról, a vers-és daltanítás módszeréről még sokat lehet és kell lapunknak szólnia”.* Első sorban a **Verseskönyv**nek köszönhető, hogy Pósa versei idővel kiszorították kiseddóvóinkból a „pedagógus-költészet satnya virágait” (© Nagy László, 1906). A vallás-és közoktatásügyi miniszter 1894/61. 179 sz. rendeletével kiseddóvónő-képző intézetek részére, valamint a kiseddóvodákban a kiseddóvónők, és menedékházakban azok vezetőinek segédkönyvül ajánlotta

** Helyesen 228, ebből népköltés 43. *Arany János, Gyulai Pál, Herman Ottóné, Mauks Kornélia, Szász Károly, Peres /Ujfalussy/ Sándor* és *Versényi György* 1-1 versére Kobány nem tért ki; azokat (Herman Ottóné további 14, az *Állathangok* alatt közölt versével együtt), az összeadás során nem vette figyelembe. A könnyebb eligazodás érdekében a cikkben hivatkozott, Pósa szerzősége alá eső versek címét **fettelve** tüntettem fel.) – K. M. J.